

בענין כסוי הדם במוקדשין — מצוי עולת העוף — מחוסר פדיה

הה שקוד יום א' כ"ז ניסן תרל"ט
שו"ב וכ"ט לידנ"ע ה"ה הרב הגאון חו"ב סועק"ה מפורסם כו' כקש"ת מו"ה אלי' דוד
אומים נ"י ולכא"ל שו"ב וכט"ס.

אחד"ש כתה"ר באהבה עזה וידידות. מכתבו נכון הגיעני, ויען כי הייתי אז עמוס
טרדות שונות לכן אחרתי עד כה. ומה מאוד שמחתי בראותי אשר עוז זכרון אהבתו
לי תקוע בלבבו, ומעת הכרני עבר זה זמן רב ועוד לא נשכחתי מאת כתה"ר וגם ענותו
רבני בכתבו אלי ד"ת. ואם כי הזמן לא ירשני לעיין היטב בזה, אך יען ידידי המוכ"ז
סע למ"ק, אמרתי להודיע לכתה"ר ידי"נ שיחי' מה שנלע"ד בדבריו, ומה מאוד
תענג נפשי אם אראה דעתו הרמה בכתובים בכל הדברים. והנני ידו הדוש"ת
אהבה מקרב לב עמוק מברכו בכט"ס כאות נפשו,

אלי' ברוך כמו"ה אברהם ז"ל

(א) כתב כתה"ה במה שהקשיתי בדברי התוס' בזבחים דף ס"ה ע"א דבחטאת
ועוף לא בעינן דמו כולו דא"כ יקשה לפי תירוץ הראשון בחולין ר"פ כיסוי הדם
במוקדשין אין דין כיסוי הדם משום דמחוסר שפיכה גרירה וכיסוי, ולפי"ד התוס'
משכח"ל כיסוי הדם במוקדשין בחטאת העוף, דיכולין לקיים מצות מיצוי והזאה
במקצת הדם, ובמקצת הדם יקיים מצות כיסוי למאי דקיל"ן דוכסה דמו אפי' מקצת
דמו, וכתב כתה"ר דאף דקימל"ן בכיסוי הדם דאפי' מקצת דמו מ"מ בעינן דכל דמו
הי' ראוי לכיסוי כהך דכל הראוי לבילה, דאל"ה מ"ט א"ל רבני לר"ח בחולין פ"ה
צ"ב טרוף או נחור, א"ו דמ"מ ראוי לבילה בעי, ונהי דשם יש לפקפק דהרי בגוף
הדם אין ריעותא, אבל מ"מ בנ"ד ודאי י"ל דאינו ראוי לבילה, עכת"ד.

הנה לענ"ד הדבר דחוק, דלא מצינו בכ"מ דבעינן ראוי לאיזה דבר רק במקום
דמשמעות הכתוב דבעינן דבר זה ויש ילפותא דלא מעכב, ולכן אמרינן דעכ"פ ראוי
לדבר בעינן, אבל בדמו לגבי כיסוי דמשמעות הכתוב למאי דקיל"ן הוא דאפילו
מקצתו, מנ"ל לומר דיהי' קפידא דכל הדם יהי' ראוי. ולדברי ר"ת בתוס' חולין פ"ח
צ"א ד"ה ור"י סבר, דם כוליה דם משמע אלא דו"ו דדמו אתי לאפוקי
ממשמעותיה דדם, יש לישב קצת סברת כתה"ר, אבל התוס' דחו דברי ר"ת בזה.
יעוד גם ר"ת הרי מדמה לה לכל בכור דכל דהוא משמע לר' יהודה, וגבי בכור ע"כ

ליכא קפידא דכל הבהמה תהי' ראוי' לבכורה, א"כ גם בדמו לגבי כיסוי ליכא קפידא דכל דמו יהי' ראוי לכיסוי.

ומה שהעיר כת"ר בהא דדמו לגבי עולת העוף דרשינן דמו כולו וגבי דמו דכיסוי הדם קיל"ן דמקצתו משמע, והכריח מזה דההיא דזבחים בעולת העוף אתיא אליבא דרבנן דר"י בחולין פ"ח דגם בכ"ה דמו כולו משמע. הנה בעת שרשמתי אצלי קושיא הנ"ל הרגשתי ג"כ בזה, וכתבתי לישב בזה דברי הרמב"ם ז"ל שלא הביא הדין גבי עולת העוף דדמו כולו, ולכן נראה דהרמב"ם ז"ל אינו מפרש כמו שנראה מדברי התוס', רק דהפירוש הוא כמו"ש בס' קרן אורה על דברי התוס' עפ"י דברי התו"כ יעו"ש¹. ובאמת המעיין בדברי הרמב"ם ז"ל יראה דדיוק התוס' מהא דלא קתני ליתא, דהמעייין ברמב"ם בפ"ו מה' מעה"ק יראה דהא דהקיף בית מליקתו למזבח הוא בעת שבא להקטיר אחר שכבר נעשה עבודת מיצוי יעו"ש, ונראה דהרמב"ם ז"ל מפרש דהא דהקיף בית מליקתו אינו משום דיתמצה כל הדם, דלכאורה זה לא יתכן רק לפרש"י ז"ל בזבחים ד' ס"ד ע"ב דעבודת המיצוי הוא מה דדוחק גוף העוף לגבי המזבח, אבל לפרש"י ז"ל במנחות דף ב' ע"ב דעבודת המיצוי הוא שדוחק גוף העוף בין אצבעותיו וניצוק הדם הולך למרחוק א"כ לכאור' כדחיקת העוף לגבי מזבח לא מיקרי מיצוי, וגם לפרש"י בזבחים א"כ גבי חטאת ממילא ג"כ דוחק בית מליקתו לגבי מזבח דאמאי לא תני גבי חטאת הקיף בית מליקתו לגבי מזבח. ולכן נראה לענ"ד דהרמב"ם ז"ל מפרש דהקיף בית מליקתו הוא בשעת הקטרה כמו בעולת בהמה דבעינן דיכסה כהפדר על בית השחיטה משום דאינו דרך כבוד שיראה בית השחיטה לחוץ כדאיתא בחולין דף ק"ז ע"א, ה"נ במליקה בעת הקטרה מקיף בית מליקתו לגבי המזבח שלא יראה בית מליקתו לחוץ, ולכן זה שייך רק גבי עולה אבל בחטאת דליכא הקטרה לא שייך זה.

ומ"ש עוד כתה"ר לישב קושיתי, דבאמת בודאי גם תוס' ס"ל דבעינן בחטאת ג"כ כל דם הנפש, רק משום דגבי עולה פירוש דדמו כולו הוא בין דם הגוף בין דם הראש וע"ז כתבו דבחטאת לא בעינן אלא דם הנפש והאריך כת"ר בזה. ולענ"ד דברי כת"ר תמוהים בזה, דהדבר ברור אצלי דע"ג המזבח לא ניתן דם לכפר רק דם הנפש כדאיתא בכריתות דף כ"ב ובכ"מ דם שהנפש יוצא בו מכפר, וכל שארי דמים פסולים ליתן ע"ג המזבח, ודם הראש ודם הגוף שצריך בעולת העוף הוא רק דם שהנפש יוצא בו, וא"כ בחטאת שכתבו תוס' דלא בעינן כל דמו היינו דלא בעינן כל דם הנפש, וא"כ קושייתי לא נתישבה בדברי כת"ר. וראיתי לכתה"ר שהביא רא' מזבחים דף כ"ה ע"א דמוכח דגם בחטאת בעינן כל דם הנפש. ולענ"ד גם בזה דבריו נפלאים, דהתם בבהמה ובקבלה, והכא בעוף וליתן ע"ג המזבח.

(1) בתוס' שם ד"ה דמו כולו הוכיחו דבחטאת לא בעינן דמו כולו מדלא קתני בה הקיף בית מליקתו למזבח, ובקרן אורה שם פ"י עפ"י התו"כ דאין הכונה בדמו כולו שימצה את כל דם העוף אלא שימצה גם דם הראש וגם דם הגוף.

והנה לפמ"ש להוכיח דגם בחטאת בעינן כל דמו לגבי המזבח, ניחא לי מ"ש רמ"א ז"ל בשם מהרי"ל ביו"ד סי' כ"ב סע' ט"ו, מיהו ימתין עד שמתחיל לירד יפין כדי שיכסה מקצת דם הנפש, ועיי"ש בביאורי מרן הגר"א ז"ל ובדברי הת"ש ש"ש בזה, ולפמ"ש הדבר מוכרח דאל"כ יקשה הא גם אם נאמר דבחטאת בעינן כל דם הנפש ע"ג המזבח מ"מ הרי יכול לקיים מצות כיסוי בשאר הדם שאינו דם הנפש, ומזה הוכיח מהרי"ל דבעינן בכיסוי עכ"פ מקצת דם הנפש.

ולדברי תוס' אין דרך אחרת רק לומר דאוקימתא זו דמוקדשין אינן טעונין כיסוי משום מחוסר גרירה היא רק למ"ד דצריך לכסות כל דמו. אשר כך צ"ל לכאורה גם שיטת רש"י והרבה מהראשונים ז"ל בכריתות דף כ"ב ע"א דדם הלב שחייבין עליו שרת הוא בא להלב ממה ששואב מבית השחיטה, א"כ לכאורה בהאי דם יכול לחייב מצות כיסוי במוקדשין דהא האי דם בודאי אינו ניתן ע"ג המזבח, כדתנן בתמיד פ"ד ז"ד, ובשלמא הא דבאמת אינו מקבל דם הלב בכלי שרת אף דבא מבית השחיטה השוחט צריך לקבל כל הדם, לא יקשה לרש"י ז"ל, דבאמת כיון דלא יוכל לקבל הדם רק ע"י קריעת הלב וא"כ שוב יפסל הקרבן, דהא הצורם אוזן הפר וא"כ קיבל דמו פסול כדאיתא בזבחים דף כ"ה, ומכש"כ בקריעת הלב דיהי' בו מעשה טריפות גם יקרע, ושייך בזה מדם הפר שהי' כבר, ואף דלמ"ד בחולין דף ל"ב ע"ב שחט את הקנה ואח"כ נקבה הריאה כשירה דהוי כמאן דמנחא בדיקולא, א"כ לכאורה לענין קרבן אם נקרע הלב לא שייך לפסול דבזה לא שייך הדרשא דם מהפר שהי' כבר כיון שהוי כמאן דמנחא בדיקולא, מ"מ בזה י"ל דלמ"ד זה בלא"ה ניחא מה דדם הלב אינו ראוי לזריקה, כיון דהוי כמאן דמנחא בדיקולא א"כ הדם שבא להלב הוי כמו שנשפך על הרצפה, ולא קרינא ביי' דם מהפר יקבלנו, א"כ ממ"נ פסול דם הלב לזריקה. (וגם הא אי אפשר לקרוע את הלב מבלי שיעשה מום בבשר הקרבן). והא לא צריך להזות ולמצות דם הלב בעוף, אף דלא שייך הנך טעמים הנ"ל, דטעם שנשפך על הרצפה לא שייך דא"כ תפשוט בעיא דרב אבין בזבחים דף צ"ב ע"ב שנשפך על הרצפה ואספו פסול דכלי שרת פוסל בעוף, וגם הטעם דמום לא שייך בעוף דאין תמות וזכרות בעופות. (וגם א"כ תפשוט בעיא דר"א בזבחים הנ"ל). עוד כיון דבעוף לא שייך קבלה ליכא בזה פסול. ולכן נראה דבאמת הא דבעינן כל דם לגבי עוף כתיב גבי עבודת המיצוי, ועבודת מיצוי לא שייך רק בדוחק גוף העוף או בדוחק בין אצבעותיו, וזה לא שייך אלא בדבר הנסחט, דלשון מיצוי לא שייך אלא בדבר הנבלע, ולכן בדם הלב שהוא כנוס בתוכו לא שייך מיצוי, ולכן האי דם אינו ראוי ליתן ע"ג המזבח. ומעתה יקשה א"כ בהאי דם הלב הרי ראוי לקיים מצות כיסוי במוקדשין. ואף די"ל דהא מחוסר קריעה של בשר הלב והוי כמו מחוסר גרירה, מ"מ אכתי יקשה להמקשה שהקשה בחולין וליגררה, אמאי לא הקשה בפשיטות דיכסה דם הלב, וע"כ צ"ל משום די"ל דאתיא כמ"ד דצריך לכסות כל דמו, א"כ גם לדברי התוס' בזבחים י"ל דגם לפי מה דמתרץ דהוי מחוסר גרירה הוא דיק למ"ד כל דמו. (ובפרט למאי דקאמר רבי היא ונסיב אליבא דתנאי א"כ י"ל

כמו"ש כת"ר דמוכת מהא דקאמר רבי לר"ח זיל טרוף דס"ל דבעינן כל דמו, והביא ראייה לזה מדברי הר"ן בחי' לחולין דף ל"ו דמש"ש דרבי סבר ישנה לשחיטה מתחילה ועד סוף היינו דוקא לענין שכל הדם הוי מכשיר דילפינן מכיטוי הדם דכל דם שחיטה מתחילה ועד סוף טעון כיסוי. והנה הארכתני עוד בדברי פלפול בזה אך לא ארצה להטריח את כת"ר בדברי פלפול.

(ב) מה שהקשה כתה"ר בדברי הרמב"ם ז"ל פ"ד הי"ג מהל' ע"ז שכתב קדשי בדיק הבית יפרו ואח"כ ישרפו, ואמאי הא מחוסר פדי' ויהי' הדין כמו פירות מחוברין לפי מה דאמרינן בחולין דמחוסר פדי' גורם שלא יתחייב בכיסוי, עכת"ד כתה"ר נ"י. הנה לפי חומר הקושיא נראה לענ"ד לומר בזה, דהנה לכאור' כמו דבר של הדיוט שנאסר בהנאה לא מקרי תו ממון בעלים, א"כ לכאורה גם דבר הקדש שנאסר בהנאה לא מקרי תו ממון הקדש, א"כ לכאורה כיון שגם אחר הפדיון יהי' אסור בהנאה ולשריפה עומד, א"כ איך יתכן פדיון בזה. ומצאתי להגאון מהרי"א ז"ל בס' נועם ירושלמי פ"ז דפאה שכתב, דהקדש שנאסר בהנאה פקע שם הקדש מדאורייתא, רק מדרבנן צריך פדיון יעו"ש. מעתה א"ש דברי הרמב"ם ז"ל, כיון דס"ל דקדשי בדה"ב ג"כ נאסר א"כ מדאור' פקע ההקדש רק דמרבנן צריך פדיון, א"כ פדי' זו לא מקרי מחוסר מעשה כמש"כ הפני יהושע בגיטין דדבר שצריך פדיון רק מדרבנן לא מקרי מחוסר מעשה.

הן אמת דראיתי להגאון מוהרי"א ז"ל בס' נועם ירושלמי שם דמותיב תיובתא לנפשיה מסוגיא דחולין פ"ה דקאמר דשחיטת קדשי בדה"ב הוי שחיטה שאינה ראויה משום דבעינן העמדה והערכה, והשתא נאמר כיון דלא יוכל להיות חל הפדיון ונאסר בהנאה א"כ יפקע ההקדש, ואף דמרבנן אסור, מ"מ כיון דמה"ת הוי שחיטה ראוי' מקרי שחיטה ראוי' גם כשנאסר מדרבנן כמו דאיתא בב"ק דף ע"א לענין מעשה שבת. עכת"ד הגאון הנ"ל. ואמנם לענ"ד לק"מ, דהנה לכאורה תמוהים לי דברי התוס' בזבחים דף מ"ה ע"א שטרחו למצוא אזהרה להזיד במעילה בקדשי בדה"ב, הא גמ' מפורשת בנדה דף מ"ו ע"א הקדיש ואכל לוקה משום כל יחל. ובשלמא מה שטרחו רש"י ותוס' בשבועות דף כ"ד ע"ב למצוא אזהרה למעילה י"ל משום דבקדשי מזבח משכחת מעילה גם בדבר שלא שייך בו כל יחל כגון בכור דאיתא התם שם דלא קדוש ע"פ דיבורו של אדם, (וגם בזה יש לדון דאם בכור מקרי דבר הגדור כדאיתא בנדרים דף י"ג ובכ"ד א"כ גבי בכור שייך ג"כ ב"י), אבל בקדשי בדה"ב מפורש בסוגיא דנדה דהאזהרה היא ב"י. מעתה באמת אף דקדשים שנאסרין בהנאה נפקע בזה ממון של הקדש ולא יתחייב על זה מעילה, מ"מ איסור דב"י נשאר בהם, ולא גרע מהא דקונמות למ"ד דליכא בהו מעילה ואפ"ה איתא בב"י ומדוע יגרעו נדרי גבוה בזה.

ובזה מיושב אצלי מ"ש תוס' במעילה דף י"ב ע"ב בכמה דברים דאימעוט ממעילה ומ"מ אסור מה"ת, והביאו ראי' מסוגיא דר"ה דף כ"ח, ולכאורה לא נודע הטעם, כיון דאזהרה דמעילה היא לפרש"י ותוס' היא מילפותא דחטא חטא מתרומה, א"כ

יון דיש מיעוט דלא קאי על הנך דברים פרשה דמעילה א"כ מנ"ל איסורא
 אוריתא, אבל לפמ"ש הדבר נכון דהאיסור מדאוריתא הוא כל יחל, ודברי התוס'
 זבחים צע"ג לענ"ד. (ובזה ניחא נמי מה שהוכיחו הראשונים ז"ל מסוגיא דב"ב דף
 ט"ט דהקדש שזכה ע"י חצר אין חייבין ע"ז מעילה, ולא נודע הטעם, אבל לפמ"ש
 אזהרה דמעילה בקדשי בד"ה היא רק כל יחל, א"כ בחצר הא לא שייך בזה כל
 חל. ואמנם ד"ז צ"ע אם קרבן בעי אזהרה כדאיתא במכות דף י"ג ע"ב, וגם למ"ד
 צריך אזהרה הוא רק בחטאת, אבל באשם מעילות דיש פרשה מיוחדת על זה, ולא
 הוי הילפותא מההיקש דכל התורה כולה לע"ז, י"ל דגם במקום דליכא אזהרה
 חייבין ע"ז).

ועוד עלה ברעיוני לישב קושית כתה"ר עפ"י דרך הג"ל. דאף אם נאמר דדבר
 הצריך פדיה מדרבנן מקרי מחוסר מעשה, שלא כדברי הפנ"י הנ"ל, מ"מ ניחא.
 דהנה יש להסתפק בהא דקימל"ן דנדרים הוי איסור חפצא, אם דבר שאסור רק
 מדרבנן באיסור נדר הוי ג"כ איסור חפצא, דהא כל איסורי תורה לדעת הר"ן ז"ל
 מקרי איסור גברא ורק נדר מיקרי איסור חפצא, א"כ דבר שאסור רק מדרבנן אף
 דהוי משום לתא דנדר מ"מ הוי רק איסור גברא בעלמא. ואם נאמר כן מיושבת
 קושית כתה"ר, דהא ע"כ לא קפדינן בעיר הנדחת דלא יהי מחוסר רק קביצה
 ושריפה אלא רק בדבר שמחוסר בגוף שללה, אבל כשמחוסר בדבר אחר כודאי
 ליכא קפידא דהא אם אין לה רחוב עושין לה רחוב, וכיון שכן הרי לפמשנת
 דהפדי' בקדשי בה"ב של עה"נ הוי רק מדרבנן, א"כ לא הוי מחוסר מעשה גוף
 הדבר רק הוא מחוסר מעשה על גוף הבי"ד שמחויבין לפדות, ואקרפתא דגברא
 רמי החיוב, אבל במ"ש בחולין לגבי כיסוי הדם דקדשי בדה"ב מחוסרין פדי' איירי
 בפדי' מה"ת והיא בגוף הדבר דנאסר באיסור חפצא של נדר וגוף הדבר יוצא
 מקדשים לתולין.

כ"ז אמרתי להציע לפני כתה"ר, ויסלח לי יד"ג אשר דברי אינם מסודרים ובאיזה מקומות
 קצתם, יען כי טרדותי הרבות העמוסות עלי כעת המה לא נתנוני לסדר הדברים ולהאריך בהם
 כיאות. והנני ירדו הדוש"ת באהבה עזה מקרב לב עמוק,

אלי' ברוך

ובני המופלג הנעלה שיחי' כמר אברהם הירש נ"י אמר בישוב קושית כתה"ר על
 דברי הרמב"ם הנ"ל לפמ"ש תוס' בסנהדרין דהא דפדין הקדשות צריך ג' הוא דוקא
 כשפודה בשויו אבל כשאינו נפדה בשויו לא בעינן ג', וא"כ לכאורה לפי שיטת
 הרמב"ם אף דקדשי בדה"ב דעיר הנדחת בעי פדיון, עכ"פ ג' לא בעי, דהא כודאי
 נפדה בפרוטה, אף ששוה הרבה מ"מ כיון דאסור בהנאה אחר הפדי' ולשריפה קאי
 א"כ באמת אינו שוה כלום וסגי בפרוטה ולא בעי ג', א"כ מיושבת קושית כתה"ר
 לפמ"ש הריטב"א בתידושיו לחולין הביאו בס' ראש יוסף, הא דמקרי מחוסר פדיון
 היינו משום דפדיון הקדש בעי ג' בקיאים יעו"ש, א"כ בקדב"ה דעיר הנדחת דלא
 בעי ג' בקיאים לא מיקרי מחוסר פדיון. זה ת"ד בני הב' הנעלה שיחי', ודבריו נכונים.